Suomen Pysyvä Edustusto Bryssel EUE NEUVOSTORAPORTTI EUE2016-01640

EUE Ek Sanna(UM), Niemi Ville(TEM) 07.06.2016

Asia
Energianeuvosto 6.6.2016

Kokous
Liikenne-, televiestintä- ja energianeuvosto 06.06.2016

Alankomaiden puheenjohtajuuskauden ainoa virallinen neuvosto käytiin Luxemburgissa. Neuvosto hyväksyi yleisnäkemyksen hallitusten välisiä sopimuksia koskevan tiedonvaihtomekanismin (ns. IGA-päätös) uudelleentarkastelusta. Puheenvuoron käyttäneet jäsenvaltiot jakaantuivat kahteen ryhmään sen mukaan, pitivätkö ne yleisnäkemystä liian vesitettynä (PL, EE, LT ja LV) vai edelleen liian pitkälle menevänä (HU, CY, EL ja SI). Äänestyksestä pidättäytyi SI.

Neuvostossa käytiin periaatekeskustelu kaasun toimitusvarmuusasetuksen uudistamisesta. Puheenjohtaja esitteli energian sisämarkkinoiden toimivuudeksi ja avoimuuden sekä yhteisvastuun parantamiseksi tehdyn komission aloitteen. Jäsenmaat olivat jakaantuneet komission ehdotusta tukeviin sekä siihen kriittisesti suhtautuviin. Eniten keskustelua syntyi komission ehdottamasta alueellisesta yhteistyöstä ja maaryhmistä sekä solidaarisuusmekanismista. FI toivotti uudelleentarkastelun tervetulleeksi, mutta muistutti että energian toimitusvarmuuteen voidaan vaikuttaa myös rakentamalla laaja-alainen energialähteiden yhdistelmä, energiatehokkuustoimilla sekä lisäämällä uusiutuvaa energiaa, kuten kotimaista biomassaa. FI mukaan sisämarkkinoilla energiantoimitusvarmuutta ei voi tarkastella vain kansallisesti vaan komission ehdotus alueellisuudesta on tervetullut. Kuitenkin ensisijainen vastuu kansallisesta toimitusvarmuudesta on säilyttävä.

Lisäksi neuvoston puheenjohtaja esitteli laatimansa keskeiset pääviestit koskien sähkömarkkinoiden rakennetta ja alueellista yhteistyötä. Viestit pohjautuivat huhtikuun 2016 epävirallisen energiaministerikokouksen keskusteluihin. Viestit toimitetaan komissiolle vuoden 2016 lopulla annettavaa sähkömarkkinapaketin valmistelua varten. Useat jäsenmaat (ml. FI) tukivat puheenjohtajan tasapainoisia viestejä.

Muissa asioissa kuultiin joukko tiedotusasioita. KOM kertoi LNG- ja lämmitys- ja jäähdytysstrategian jatkotoimista. Pj puolestaan esitteli lääkinnällisten radioisotooppien toimitusvarmuuteen liittyvää tilannetta ja joukko jäsenmaita aloitteensa liittyen SET tutkimusohjelman ydinturvallisuuteen. Lisäksi kuultiin komissin katsaus ajankohtaisiin kansainvälisiin energia-asioihin sekä tulevan puheenjohtajamaan Slovakin suunnitelmia tulevalle kaudelleen. +++

1. A-kohdat

Ministerineuvosto hyväksyi A-kohdat. DE jäi edelleen vastustamaan komission asetuksen hyväksymistä koskien muiden kuin sairauden riskin vähentämiseen ja lasten kehitykseen ja terveyteen viittaavien elintarvikkeita koskevien sallittujen terveysväitteiden luettelosta annetun asetuksen muuttamista (asiakirjat 9214/16 ja 8681/16 + ADD 1).

2. Päätöksen energia-alalla tehtyjen jäsenvaltioiden ja kolmansien valtioiden hallitustenvälisiä sopimuksia koskevan tiedonvaihtomekanismin (IGA-päätös) uudelleentarkastelu

Neuvosto hyväksyi yleisnäkemyksen IGA-päätöksestä. Äänestyksestä pidättäytyi SI. Komissaari Cañete muistutti maaliskuun 2015 Eurooppa-neuvostolta saadusta mandaatista lisätä kaasusopimusten läpinäkyvyyttä, joka on ollut komission esityksen lähtökohtana. Läpinäkyvyyden lisäämisen tärkeyteen yhtyivät lähes kaikki puheenvuoron käyttäneistä jäsenvaltioista, mutta komission valitsemien menetelmien suhteen näkemykset jakautuivat vahvasti kahteen ryhmään. Ensimmäiseen ryhmään kuuluivat jäsenvaltiot, jotka hyväksyivät puheenjohtajan kompromissiehdotuksen askeleena oikeaan suuntaan mutta katsoivat, että komission alkuperäistä ehdotusta oli IGA-sopimusten ja ei-sitovien välineiden ilmoitusvelvoitteiden osalta vesitetty liian paljon (PL, EE, LT ja LV). Toinen ryhmä taas katsoi, että saavutettu kompromissi on mahdollista hyväksyä mutta jäsenvaltioiden suvereniteettiin, toissijaisuusperiaatteeseen ja hallinnolliseen taakkaan liittyvät huolet ovat edelleen relevantteja (HU, CY ja EL). Jälkimmäisen ryhmän huolien pohjalta tulevalle puheenjohtajalle Slovakialle välitettiin viesti, että kyseessä on herkkä kompromissi erityisesti komission IGA-sopimusten ennakkoarvioinnin ja ei-sitovien välineiden osalta, kun se aloittaa puheenjohtajuuskaudellaan neuvottelut parlamentin kanssa (FR ja DE).

3. Kaasun toimitusvarmuusasetus

Neuvostossa käytiin periaatekeskustelu kaasun toimitusvarmuusasetuksen uudistamisesta. Puheenjohtaja esitteli energian sisämarkkinoiden toimivuudeksi ja avoimuuden sekä yhteisvastuun parantamiseksi tehdyn komission aloitteen. PJ oli laatinut ministereiden keskustelun pohjaksi kolme kysymystä. Komissaari Cañeten mukaan vuonna 2014 laadittujen stressitestien pohjalta oli käynyt selväksi, että EU on vieläkin haavoittuvainen vaikka toimia on jo tehty toimitusvarmuuden parantamiseksi. Siksi komissio on ehdottanut toimia alueellisen yhteistyön, solidaarisuuden ja avoimuuden lisäämiseksi. KOM:n mukaan alueellisella yhteistyöllä voidaan vastata toimitusvarmuuteen paremmin ja kustannustehokkaammin. Solidaarisuusmekanismi käynnistyy vasta, kun kaikki muut toimet kansallisella ja alueellisella tasolla on laitettu toimeen. KOM mukaan on itsestään selvää, että kompensaatioista ja muistakin yksityiskohdista on sovittava. KOM tulee antamaan lisätietoja solidaarisuudesta, teknisistä ja rahoituksellisista vaatimuksista kaasukoordinaatioryhmässä. Lisäksi komissaari muistutti Eurooppa-neuvoston maaliskuussa 2015 antamasta selkeästä mandaatista parantaa kaasusopimusten avoimuutta. KOM ehdotus sisältää ne sopimukset, jotka selkeästi ovat toimitusvarmuuden kannalta olennaisia.

Ministerineuvoston kaikki 27 jäsenmaata käyttivät aiheesta puheenvuoron. Joukko jäsenmaita (BE, FR, DE, AT, IT) kritisoi ehdotusta siitä, ettei se tulisi parantamaan toimitusvarmuutta vaan lisäisi hallinnollista takkaa. Maat pitäisivät riskiarvioiden laatimisen edelleen kansallisella tasolla, vain suurimmista riskeistä tulisi keskustella ja informoida alueellisella tasolla. Lisäksi maiden mukaan tulisi hyväksikäyttää olemassa olevia ryhmiä ja alueellisia yhteistyöfoorumeita. Jäsenmailla tulisi olla vapaus valita yhteistyöryhmät, jotta alueellinen yhteistyö olisi mahdollisimman toimivaa. Solidaarisuus kriisitilanteessa on mahdollista, mutta vain silloin kun sisämarkkinoilla tulevat rajan eteen. Suojattujen asiakkaiden määritelmä on harmonisoitava alueiden sisällä. Varmistettava, että kaasun toimitusvarmuuskriisi ei solidaarisuuden myötä muutu sähkön toimitusvarmuuskriisiksi. Myös

EL, CY, HU, DK, MT, RO puhuivat joustavien aluerakenteiden puolesta. BE, FR, DE, AT, IT, UK, PT, HR, HU, MT, SE muistuttivat komissiota luottamuksellisten tietojen salaamisesta, kun kaasun toimitussopimuksia tarkastellaan avoimemmin. Avoimuuden lisäämistä tukivat myös IE, DK ja MT, mutta kuitenkin niin ettei hallinnollinen taakka kasva turhan suureksi.

Kunnianhimoisempaa lähestymistapaa kannattavat jäsenmaat (PL, LU, LT, BU, EE, LV, RO) tukivat komission ehdotusta ja muistuttivat geopoliittisista haasteista ja stressitesteistä, joiden tulos huomautti, että toimitusvarmuus hoituu vain yhteisvastuun ja avoimuuden kautta. Avoimuus koskee erityisesti toimitusta koskevia sopimuksia. Maiden mukaan alueellisesta yhteistyöstä on paljon kokemusta ja erilaiset yhteistyöformaatit täydentävät toisiaan eivätkä rajoita kansallisia toimia.

Jäsenmaat (IT, PT, SI, BU, IE, EE, RO, SE) peräänkuuluttivat eri toimijoiden (ml. yritysten) vastuita ja velvollisuuksia yhteistyössä sekä etukäteen sovittavista säännöistä koskien kustannuksia ja kompensaatioita. Jäsenmaat (ES, EL, PT) korostivat myös toimivia sisämarkkinoita ja siirtoyhteyksiä, jotta mahdollisiin kriiseihin on helpompi vastata. Maiden mukaan (HR, EL) myös LNG:n ja kaasuvarastoiden (LV) mahdollisuudet on hyödynnettävä ennen kuin solidaarisuuslauseke käynnistetään.

FI toivotti uudelleentarkastelun tervetulleeksi, mutta muistutti että energian toimitusvarmuuteen voidaan vaikuttaa myös rakentamalla laaja-alainen energialähteiden yhdistelmä, energiatehokkuustoimilla sekä lisäämällä uusiutuvaa energiaa, kuten kotimaista biomassaa. FI mukaan sisämarkkinoilla energiantoimitusvarmuutta ei voi tarkastella vain kansallisesti vaan komission ehdotus alueellisuudesta on tervetullut. Kuitenkin ensisijainen vastuu kansallisesta toimitusvarmuudesta on säilyttävä. Suomi kuuluu oikeutetusti Baltian maiden kanssa samaan komission esittämään alueeseen, mutta yhteistyö ei ole mahdollista ilman olemassa olevia siirtoyhteyksiä. Kuitenkaan alueelliset toimet eivät tehoa ellei sisämarkkinat toimi tehokkaasti. Ensisijaisesti tulisi kysyntään vastaamisessa seurata markkinahintasignaaleja uusien toimijoiden houkuttelemiseksi. Solidaarisuudenkin osalta tulisi pääsääntöisesti luottaa markkinatoimiin. Hintasignaalien tulisi jo ohjata investointeja niin, että kukin jäsenvaltio on jo ennalta varautunut mahdollisiin häiriöihin. Lisäksi FI näki perusteltuna lisätä avoimuutta kaupallisten kaasuntoimitussopimusten osalta.

KOM mukaan neuvosto kävi hyödyllisen keskustelun, joka keskittyi tärkeimpiin ja monimutkaisimpiin kysymyksiin. Alueellinen yhteistyö on ehdotuksen peruspilari, mutta ne on kuitenkin määriteltävä, jotta yhteistyöstä voidaan sopia. Alueellinen yhteistyö on työväline, ei itseistarkoitus. KOM on arvioinut, kenen on toimittava kenenkin kanssa, jotta järjestelmä toimii. Samoin ryhmät eivät voi olla liian suuria toimiakseen. Mutta toimivuuden nimissä myös ryhmien kombinaatioista voidaan joustaa. Solidaarisuuden osalta tarvitaan paljon etukäteen sovittuja toimia. Kaasukoordinaatioryhmässä tullaan käymään tästä tarkempaa keskustelua. Ehdotukseen liittyvästä kaasusopimusten avoimuudesta komissaari halusi noteerata, että tiedot toimitetaan komissiolle vasta sopimisen jälkeen eikä komissio puutu varsinaiseen neuvotteluprosessiin.
KOM on hyvin tietoinen siitä, miten kaupallisia tietoja käsitellään luottamuksellisten sopimusten osalta. Ehdotuksella KOM pyrkii ratkaisemaan todella vakavaa ongelmaa.

4. Sähkömarkkinamalli ja alueellinen yhteistyö

Puheenjohtaja esitteli kokoamansa pääviestit koskien sähkömarkkinoiden rakennetta ja alueellista yhteistyötä. Viestit pohjautuivat huhtikuun 2016 epävirallisen energiaministerikokouksen keskusteluihin. Viestit toimitetaan komissiolle vuoden 2016 lopulla annettavaa sähkömarkkinapaketin valmistelua varten. Useat jäsenmaat (ml. FI) tukivat puheenjohtajan tasapainoisia viestejä. FI korosti hyvää alueellista ja jo olemassa olevaa yhteistyötä. FI mukaan markkinoiden kehittäminen erityisesti joustavuuden kannalta on tärkeä periaate uutta markkinamallia luotaessa.

Muutaman jäsenmaan mukaan puheenjohtajan viesteissä ei ollut riittävästi katsottu kapasiteettimarkkinoita samoin kuin niukkuushinnoittelua ei huomioitu. Komissaarin mukaan puheenjohtajan viestit olivat selkeät ja järjestelmästä on tehtävä joustava, joka huomioi oikeat hintasignaalit. Lisää koordinaatiota tarvitaan sekä mahdollisuuksia uusille teknologioille. Nämä viestit komissio tulee huomioimaan loppuvuoden lainsäädännössä.

5. Muut asiat

LNG- ja lämmitys- ja jäähdytysstrategia

Komissaari Cañete kertoi EU:n LNG- ja lämmitys- ja jäähdytysstrategioiden jatkotoimista, jotka keskittyvät lämmitys- ja jäähdytysstrategian osalta erityisesti syksyllä julkaistavaan energiatehokkuuspakettiin, joka sisältää energiatehokkuusdirektiivin ja rakennusten energiatehokkuusdirektiivin uudistukset. LNG-strategian jatkotoimet ovat jo käynnissä komission käydessä aktiivista keskustelua strategisten kumppanien Yhdysvaltojen ja Japanin kanssa. LNG:n osalta ministeritason keskustelua jatketaan seuraavaksi Bratislavan epävirallisessa energiaministerikokouksessa heinäkuussa. Jatkotoimien osalta CZ piti tärkeänä energiatehokkuutta, mutta muistutti kansallisten olosuhteiden ja kustannustehokkuuden huomioimisesta komission tulevissa ehdotuksissa. LNG-strategian jatkotoimista HU tiedotti 26.5. pidetystä seminaarista, joka keskittyi erityisesti Tonavan alueen jäsenvaltioiden yhteistyöhön aihepiiriin liittyen.

Lääkinnällisten radioisotooppien toimitusvarmuus

Puheenjohtaja kertoi jäsenmaille neuvoston atomityöryhmässä käsitellystä aiheesta, jolla on merkittävä rooli mm. lääkinnällisiin kuvantamislaitteisiin. Yhdennetty ydinmateriaalituotanto on tärkeää nimenomaan lääkinnällisten radioisotooppien vuoksi. Tämän osalta vuosina 2008-2010 toimitettavuudessa oli suuria kriisejä ja se aiheutti suuria ongelmia potilaille. Tämän seurauksena on asetettu EU:n seurantakeskus ja seuraava ongelma saatavuudesta odottaa vuosina 2025-2030, kun monia ydinvoimaloita ollaan sulkemassa. Jäsenmaiden on ryhdyttävä toimiin ja huolehtia, ettei keskeytyksiä tapahdu. Tuotantoketjuun tarvitaan lisää avoimuutta. Lisäksi neuvoston on peräänkuuluttanut säteilyteknologiaan liittyvää tutkimusta. Komissaari tuki puheenjohtajamaan näkemyksiä. EU:n seurantakeskus pyrkinyt valmistamaan koordinoidun näkemyksen EU:ssa. Ja vuoteen 2018 mennessä komissio antaa strategisen ohjelman lääkinnällisten radioisotooppien toimitusvarmuudesta sekä tutkimuksesta ja kehityksestä. KOM huomautti, että isotooppien korvaamiseen tähtäävässä tutkimuksessa tarvitaan jäsenmaiden kanssa tiivistä yhteistyötä.

SET tutkimusohjelma - ydinturvallisuus

Muutama jäsenmaa esitteli yhteisen paperin koskien SET tutkimusohjelman toimea 10, joka koskee ydinturvallisuutta. Maat ovat tukeneet SET-ohjelmaa, mutta eivät voi hyväksyä sitä, että unionin rahoitusvälineiden avulla tuetaan ydinenergiaa. Tukevat muuten teknologianeutraliteettia, mutta SET-ohjelma ylittää nyt mandaatin. Ohjelmassa tulee keskittyä uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuden eikä unionin rahoilla (EFSI) tukea uutta ydinenergian rakentamista. Vastapuolen maat puolestaan kritisoivat asian irrationaalista käsittelyä. Maiden mukaan SET-ohjelma luo monipuolisen kehyksen ja ydinpuolella keskitytään vastuullisesti erityisesti ydinturvallisuuteen ja reaktoreiden turvallisuuteen. Horisontti2020 tutkimusrahoitusohjelma hyväksyttiin yksimielisesti ja se on tämän ehdotuksen pohjalla. Ydinenergiatuotantoa ei tueta tällä hankkeella.

KOM:n mukaan on yhteisen edun mukaista varmistaa, että ydinlaitokset ovat turvallisia. KOM pitäytyy mandaatissa, jonka se on neuvostolta saanut. Tulevat keskittymään vain tutkimukseen ja

jätteiden hallintaan. Komissaari huomautti, että on täysin jäsenvaltioiden päätös, miten rahoittavat erinäiset tutkimus ja kehitys hankkeet.

Kansainväliset energia-asiat ja tulevan EU-puheenjohtajan ohjelma

Komissaari Cañete tiedotti ajankohtaisista kansainvälisistä energia-aiheista, kuten San Fransicon CEM-kokouksesta ja EU:n ja Iranin välisestä energia-alan yhteistyöstä.

Slovakia tiedotti EU-puheenjohtajuuskautensa työohjelmasta. Kaasun toimitusvarmuusasetuksen osalta neuvotteluja jatketaan neuvoston työryhmässä ja neuvottelut parlamentin kanssa aloitetaan IGA-päätöksestä sekä energiamerkintädirektiivistä, joissa tähdätään ensimmäisen lukemisen sopuun energianeuvostossa 5.12. Joulukuun energianeuvostossa käydään myös periaatekeskustelu energiatehokkuusdirektiivistä ja rakennusten energiatehokkuusdirektiivistä sekä esitellään vuotuinen Energiaunionin tila -raportti. Epävirallinen energiaministerikokous pidetään 12.–13.7. Bratislavassa. Energia- ja ympäristöministerien yhteisistunnon aiheena on energiaunionin hallintomalli ja EU:n ilmasto- ja energiatavoitteiden rahoitus. Energiaministerit keskustelevat Euroopan teollisuuden kilpailukyvystä ja toimitusvarmuudesta keskittyen erityisesti EU:n LNG-strategiaan. Ydinenergiafoorumi pidetään Bratislavassa 3.-4.10. ja SET-Plan -kokous marras-joulukuun vaihteessa.
+++

Suomen edustajat
Sl Marianne Huusko EUE
Riku Huttunen, TEM
Ville Niemi, TEM
Niina Honkasalo, VNEUS
Sanna Ek, EUE

Asiakirjat
8945/16
6226/16
9163/16
6225/16
9103/16
6223/16
6224/16
8403/16
8237/16
9688/16
8405/16
Liitteet

Viite

Asiasanat	energia, energialähteet, energian toimitusvarmuus, liikenne-, televiestintä- ja energianeuvosto, ydinenergia, sähkön sisämarkkinat, maakaasu
Hoitaa	**LVM, TEM, UM**
Tiedoksi	ALR, EUE, OKM, PLM, SM, STM, TRAFI, VM, VNK, YM